

מעדני מלך גליצין

להפצת תורת ותולדות רבינו בעל ה"תוספות יום טוב" זיע"א ועכ"א

גליצין ס"ד | חודש אלול | תש"פ

דבר המערכת

דברי חיזוק והתעוררות במשנת רבינו התו"ט להתחזק בשמירת הדיבור בשעת התפילה-בפרט בזמננו

לרגל יומא דהילולא רבה של רבינו התוס' יום טוב ז"ע החל בו' אלול, נתאר בקצרה את הסיבה לתקנתו הגדולה לעשות 'מי שברך' למי שלא מדבר שיחת חולין בבית הכנסת בשעת התפילה. וכן מגישים אנו בפני הקוראים גילויים בנוסח הברכה של המי שברך המפורסם, שמשום מה נדפסה בסידורים שלנו בנוסח קצר בהרבה, ובהשמטת תיבות חשובות. אף שכבר הזכרנו זאת בגליון דאשתקד, אך מחמת נחיצות הענין נחזור שוב על הדברים.

אחת התקופות הקשות לעם ישראל היתה בשנות ת"ח ת"ט, אשר אז היתה עת צרה וקשה ליעקב אשר כמותה לא נהיתה, עם ישראל נידונו אז במיתות משונות ונוראות, וגזירות קשות אכזריות נשפכו על שה פזורה - עם בני ישראל, ונהרגו רח"ל אלפים ורבבות יהודים יראים ושלמים, וסיבת הצרות הקשות ההם לא נתגלתה, ולא ידע העם מה הם צריכים לתקן. עד אשר קם הגבר הגדול הוא רבינו מרן התוס' יום טוב הרבה בתפילות ותחנונים ובתעניות, ועשה שאלת חלום שיודיעהו משמיא בשל מי הצרה הגדולה הזאת. והשיבו לו: שכל זאת באתנו רק משום שמדברים בשעה שהציבור מתפללים בבתי כנסיות, ובעבור זה באה הרעה הגדולה על ראשי עם קודש.

מיד קם רבינו ועשה מעשה ויסד אז "מי שברך" מיוחד לאותם שאינם מדברים בשעת התפילה, והפיצו בכל תפוצות ישראל.

ובספר עיר מבצר (ח"א עמ' לב) כתב וז"ל: נדפס בשם מרנא התוס' יו"ט שצריך לעשות מי שברך בכל שבת קודש למי שאינו מדבר בבית הכנסת דברים בטלים בשביל המעשה שנהרגו רבבות מישראל בשנת ת"ח, ואמרו למעלה בשביל שדברו בביהכ"ס והתחייבו שונאיהם של ישראל דָּבָר ר"ל, שפגמו באות וא"ו של 'דבור' ונעשה דָּבָר, ובשביל שעשו שאר עבירות נהפכה לרציחה רחמנא ליצלו, עכ"ל.

ובהאי יומא דהילולא רבא של רבינו ז"ע, נתאזרה עוז ויוקח כל אחד על עצמו להשתדל במאוד מאוד, שלא לשוח בעת התפילה שום דיבור בטל, ויהא זה כהכנה דרבה לקראת יום הדין הגדול והנורא, ובזכות זאת ימליץ רבינו טוב בעדינו בכל מיילי דמיטב אי"ר [וראה מה שהבאנו סיפורים נפלאים בעמ' ד' בגליון זה, מניסים שהתרחשו בזמנינו].

להלן מובא הנוסח המלא (כפי שהובא בסוף ספר 'מגילת איבה' לרבינו) של ה'מי שברך' שתיקן רבינו (שלא נדפס 'במלאו' בסידורים שלנו), בהדגשת התיבות שנוספו בנוסח זה:

"מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב, משה אהרן, דוד ושלמה, הוא יברך השומר פיו ולשונו מלהפסיק בשום דיבור מן ברוך שאמר עד גמר התפילה ובשעת קריאת ספר התורה שבצבור אפילו בד"ת [-בדברי תורה] איזה דיבור וכש"כ [-וכל שכן] בשיחות חולין וסיפורי שמעות, ויחולו עליו כל הברכות הכתובות בתורת משה רבינו ע"ה ובכל ספרי הנבואות. יראה זרע כשר חיים וקיימים, ויזכה לשני שלחנות שבשני עולמים שהם העולם הזה שעליו נאמר והנה טוב, והעולם הבא שהוא יום שכלו ארוך וגם טוב, ונאמר אמן".

דבר המלך ודתו

פנינים נפלאים מתורת רבינו בענינא דיומא האם יש צלם אלקים לגוי

לא תלין נבלתו על העץ פי קבור תקברנו ביום ההוא פי קללת אלהים תלוי וגו' (פר' כי תצא - כא, כג).

א) יש לעיין במה שכתב רש"י (תצא כ"א כ"ג) בפסוק כי קללת אלקים תלוי "זלזולו של מלך הוא שאדם עשוי בדמות דיוקנו וישראל הם בניו" דמשמע דרק בישראל שייך הך דעשוי בדמות דיוקנו של הקדוש ברוך הוא, וקשה הא מבואר במשנה אבות (פ"ג מ"ד) חביב אדם שנברא בצלם חבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם שנאמר בצלם אלקים עשה את האדם, חביבין ישראל שנקראו בניו למקום וכו' שנאמר בנים אתם לה' אלקיכם, וביארו התוס' יום טוב שם, דהך דחביב אדם שנברא בצלם נאמר גם על בני נח, דהרי קרא דבצלם אלקים עשה את האדם בן נח נאמר עיין שם באריכות, ואמאי פירש רש"י דדוקא בישראל שהם בניו נאמר קללת אלקים תלוי כי הם עשויים בדמות דיוקנו של הקדוש ברוך הוא. ושוב ראיתי בתפארת ישראל על המשניות שם, שהביא ראיה דגם נכרי נברא בצלם מהא דמלך עי וחומשה מלכים שתלה יהושע הורידם קודם הערב עיין שם. וא"כ ודאי תקשי דאמאי פירש רש"י דרק בישראל שהם בניו שייך קללת אלקים תלוי.

ב) אולם ראיתי בספר דרך חיים למהר"ל ז"ל עמ"ס אבות (פ"ג מ"ד) שכתב, דהא דאמרו במשנה חביב אדם שנברא בצלם, אין זה כולל כל מין האדם, דכבר אמרו אתם קרויים אדם ואין האומות קרויים אדם, דאף שיש צורת אדם באומות גם כן מכל מקום אינו נחשב לכלום, ועוד כי כאשר נברא האדם היתה מעלה זאת לאדם ולנח, אף כי אינם בשם ישראל נקראים, ואחר שבחר השי"ת בישראל נתמעט הצלם הזה אצל האומות עיין שם. וביותר ביאר מהר"ל בס' נצח ישראל (פרק י"א), דאע"ג דגם האומות נקראים אדם בשביל הצלם האלקי כדכתיב נעשה אדם בצלמינו, אבל אצל העכו"ם צורת האדם בטילה אצל הגוף, כי מצד הגוף החומרי נתבטל הצלם האלקי וכאילו היה הכל חומרי עיין שם באורך.

ונראה דגם רש"י ז"ל הולך בדרך זו, דאע"ג דהאדם נברא בצלם אלקים, מכל מקום צלם זה בטל אל הגוף החומרי ומשום כך לא שייך ביה קללת אלקים תלוי, ורק בישראל שייך זה כיון שהם בניו של מקום, וכוננת רש"י על דרך שאמרו במשנה אבות שם דחביבה יתירה נודעת לישראל שנקראים בנים למקום, ועל כן כתב רש"י שאדם עשוי בדמות דיוקנו וישראל הם בניו, דלא סגי צלם אלקים בלבד דזה ניתן מעיקרא גם לעכו"ם, ונתבטל אל הגוף החומרי, או שאחר מתן תורה נשארה רק לישראל וכמהר"ל הנ"ל, אבל ישראל הם גם בניו של מקום ועל כן רק בישראל שייך ענין קללת אלקים תלוי. ועיין שפתי חכמים שם.

ג) ברם אף שכתבנו ליישב דברי רש"י, אכתי קשה מה שכתב הרמב"ן דהלאו דלא תלין שייך אף בנכרים, ואשר על כן ציווה יהושע להוריד את מלכי כנען מן העצים קודם בוא השמש, ולפ"ז קרא דאמאי אמרו דקוברין מתו עכו"ם משום דרכי שלום, ותיפוק ליה דהוי דינא דאורייתא, משום לא תלין ומשום קבור תקברנו.

ד) ומתוך כך נראה לומר, דמה שכתב הרמב"ן דגם בעכו"ם איכא לאו דלא תלין וכדמצינו גבי יהושע שצוה להוריד את מלכי כנען מן העצים, היינו רק היכי דהוי דומיא דיהושע דהוא עצמו ציווה לתלותם וכדכתיב בקרא (יהושע י' כ"ו) ויכם יהושע אחרי כן וימיתם ויתלם על חמשה עצים ויהיו תלויים על העצים עד הערב... דכיון דהענין של קללת אלקים תלוי נעשה על ידו, לכן היה הוא מחוייב גם להורידו מן העץ בבוא השמש כדי לסלק את קללת אלקים. אבל בעכו"ם שמת מאליו אין מצוה על ישראל לקבורו, והטעם נראה לומר, דהנה כתב הרמב"ן בספר המצוות (שורש א' דף י"ב ע"א) דקבורת המת אינו מתחייב בה אלא הקרובים, אלא שם אין שם קרובים הרי הוא מת מצוה ואז חייב כל אחד לקבורו עיין שם. שו"ת להורות נתן (חלק יד סימן סח)

הגליון יוצא לאור עולם ע"י

מכון תוס' יו"ט המבואר

לקבלת הגליון באימייל, וכן לתגובות והערות:

machontosfosyomtov@gmail.com

מעדני יו"ט

לקט משובח ונבחר עפ"י דברי רבינו על סדר הפרשיות התורה

פרשת שופטים:

לשון זכר על 'ספר' ולשון נקבה על 'תורה'

וְהָיָה כְשִׁבְתֶּן עַל פְּסָא מִמְלַכְתּוֹ וְכָתַב לּוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל סֵפֶר מִלִּפְנֵי הַפְּהִינִים הַלְלוּם. וְהִיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו וְגו' (י"ז, יח).

שנו חכמים (סנהדרין פ"ב, מ"ד) וכותב לו ספר תורה לשמו. יוצא למלחמה, מוציאה. נכנס, מכניסה עמו. יושב בדיו, היא עמו. מסב, היא כנגדו, שנאמר (שם) והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו.

ופירש רבינו עובדיה ברטנורא ז"ל, וכותב לו ספר תורה לשמו, חוץ מספר תורה שחיבי כל אדם מישראל להיות לו ספר תורה והוא מונח בבית גזיו. וספר תורה שכותב לשמו כשהוא מלך נכנס ויוצא עמו תמיד.

והנה לשון המשנה היא, מוציאה עמו וכו' מכניסה עמו. ולשון הר"ב נכנס ויוצא עמו. ולא קשיא. שכן בכתוב הוא אומר והיתה עמו וקרא בו, אמר 'והיתה' לשון נקבה. ואמר 'בו' בלשון זכר. כדפירש בפרשת נצבים (לקמן כ"ט, כ) שלשון נקבה מוסב על התורה, ולשון זכר מוסב על הספר.

תוספות יום טוב - מסכת סנהדרין (שם)

מנין ש'בל תשחית' אסור אף בלא מלחמה

כִּי תִצְוֶה אֶל עֵיר יְמִים רַבִּים לְהִלָּחֵם עֲלֶיהָ לְתַפְשָׁהּ לֹא תִשְׁחִית אֶת עֵצֶיהָ לְנֶחֱת עֲלֶיהָ גֵרְזֵן כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכַל וְאֵתוּ לֹא תִתְּרֵת כִּי הָאָדָם עֵץ הַשִּׁדְדָה לְבַא מִפְּנֵיהָ בְּמִצּוֹר (כ, טו).

שינוי במסכת בבא קמא (פ"ח, מ"ו): החובל בעצמו אף על פי שאינו רשאי פטור אחרים שחבלו בו חייבין והקוצץ נטיעותיו אף על פי שאינו רשאי פטור אחרים שקצצו את נטיעותיו חייבים.

והקוצץ נטיעותיו אף על פי שאינו רשאי - דעבר בבל תשחית. רש"י. וא"ת דהא לא תשחית במלחמה כתיב. ואיכא למימר דבמלחמה דוקא הזהיר הכתוב כטעם הכתוב בצדו כי ממנו תאכל. וזה כדי שיהא מצוי מידי דאכילה ליוצאי צבא. ובגמרא פ"ג דמכות ד' כ"ב והביאו התוספות דהא. נקט אזהרה לקוצץ אילנות טובות מ'ואותו לא תכרות'. ונ"ל דהיינו טעמא דמיתורא ד'ואותו לא תכרות יליף ליה'. דאי מלא תשחית אימא דוקא במלחמה. אלא רש"י נקט רישא דקרא דהא גלי קרא בלא תכרות דקפיד על כל קוצץ אילנות אפילו שלא במלחמה שלא ישחיתנו. ובגמרא (דף צ"א) בברייתא המקרקע על המת יותר מדאי לוקה משום בל תשחית.

תוספות יום טוב (בבא קמא, שם)

פרשת כי תצא:

דיין שאינו רואה בעין אחת אי כשר להליצה

וּנְגִישָׁה יְבָמְתוֹ אֲלֵיו לְעִינֵי הַזְּקֵנִים וְהִלְצָה נַעֲלֹ מַעַל רַגְלֹו וַיִּדְקָה בְּפָנָיו וְעָנְתָה וְאָמְרָה פָּכַח יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אֱהִיֹו (כה, ט).

על דבר דיין שהוכה עינו אחת או שכבדה אוזן אחת לשמוע אם כשר לחליצה.

א) בסדר חליצה (סי' י"ב) כתב, לא יהא אחד מן החמשה דיינים סומא אפילו באחת מעיניו. ובתשו' נודע ביהודא תנינא (אה"ע סי' קנ"א) נשאל, במי שהיה לו דוק בעין אחת וחנתו הרופא ונשאר ממנו רושם קצת, אם כשר להיות מדייני חליצה. וכתב לדון עפ"י מש"כ הרש"ל לחליצה דומה לנגעים, ותנן במס' נגעים (פ"ב מ"ג) כהן סומא באחת מעיניו או שכהה מאור עיניו לא יראה את הנגעים עיין שם. אולם בתוס' יום טוב בנגעים שם כתב, דדוקא אם כהו שתי עיניו פסול לראית נגעים אבל אי כהה חד עינא לא, דרק סומא באחת מעיניו תנן ולא בכהה עיין שם. וא"כ בנדון הנו"ב שרק עין אחת הוכה, גם בנגעים כשר. ועיין שם בחידושי מהרי"ח ובתוס' אנשי שם שפקפקו על התויו"ט.

ב) והנה בתשו' חת"ס (אה"ע ח"ב סי' צ"ב) נשאל בדין אשר

אוזן אחת כבדה שמיעתו אי כשר לחליצה. והביא מהשואל שיש בזה ב' גמגומים "א' דכתיב לפנייה משמע שהקריאה יהי' באזני הדיינים, אפשר בעינין שיהי' שמיעה יפה ולא בכבידות, ועוד אפשר הוא מום" - והשיב החת"ס דבחגיגה (ג א) מבואר דאי הוי כתיב גבי הקהל רק נגד כל ישראל הו"א אף על גב דלא שמעו, אם כן ה"ו "דלא כתיב אלא לפנייה, אין בו משמעות יותר מאלו הוי כתיב כנגדם, וכשם שכנגדם לא משמע שמיעה ה"ו לפנייה לא משמע שמיעה" עכ"ד. והוא פליאה נשגבה, דהא בפרשת חליצה לא כתיב "לפניהם" כלל, ובקרא (פ' תצא כ"ה) נאמר רק ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה מאן יבמי וגו', ומה ענין לפנייהם לכאן. והו"ל לרבינו החת"ס ז"ל לדון אם "ואמרה" קאי שתאמר כן אל הזקנים, ואם משמעות הדברים היא שהם צריכים לשמוע, וצע"ג. [וכדי להקל מחומר הקושיא י"ל, עפ"י מש"כ בתרגום יונתן שם, ותיסק בימתיה לתרע בי דינא וכו' ותימר וכו' קדמיהון מסרב יבמי וכו'. וקדמיהון היינו לפנייהם. ובתרגום אונקלוס שם, ותיסק בימתיה לתרע בית דינא לקדם סביא ותימר סרב וכו'.]

ג) ובעיקר הך דינא, כן העלה גם בתשו' רע"א מהדו"ת (סי' ס"ד) דאף כשאינו שומע אלא בקול גדול לא הוי כבעל מום וכשר להיות מדייני חליצה. ועיין בפרי חדש אבן העזר (סי' כ"א סק"ו) דכששומע ע"י חוצרה לא הוי כחרש. וכ"כ בשו"ת הלכות קטנות (ח"ב סי' מ"ה) דכששומע ע"י חוצרה חייב בשופר עיין שם. אולם לגבי שופר יש לעיין, דאינו יוצא בקול הברה, וקול שע"י חוצרה דינו כקול הברה. ומכש"כ שיש לעיין במכשירי שמיעה שמשמשים בו היום אם דינו כקול הברה לגבי שופר ואכמ"ל.

שו"ת להורות נתן (חלק ז סימן קיא)

פרשת כי תבוא:

במנהג שהעשירים עושים מעיל יקר לספר תורה

וְלִקְחַתְּ מִדְּרָאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְיֵא מֵאֲרָצְךָ וְגו' וְשִׁמְתָהּ בְּטָבָא (כו, ב).

עלה במחשבתו על המנהג שהעשירים עושים מעיל יקר של משי שקורי סמ"ט וכיצא, וטווים בחוטי זהב או כסף תמונת כתר תורה וציוורים נאים. והעניים עושים מעיל של בד לא תואר ולא הדר לו. ולכאורה היה ראוי לתקן שגם העשירים לא יעשו מעילים יקרים כדי שלא יתביישו העניים וכדאשכחן שתקנו חז"ל בש"ס (מו"ק דף כז.) בראשונה היו מוליכין לבית האבל העשירים בקלות של כסף ושל זהב, והעניים בסלים של נצרים והעניים מתביישים התקינו שיהו מוליכין בסלים של נצרים וכן נפסק בטור (סי' שעה).

אכן שוב ראיתי בתו"ט (פ"ג מ"ח ביכורים) שעמד על הא דאיתא שם, שהעשירים מביאים ביכוריהם בקלות של כסף ושל זהב והעניים בסלי נצרים של ערבה קלופה, והקשה דאי הכי היו העניים מתביישים ולמה לא תיקנו שיהיו הכל מוליכין בסלים של נצרים, ותייך דיל' דמשום כבוד בית אלוקינו ומשרתיו לא חשו שיתביישו העניים עי"ש.

וא"כ י"ל דגם מפני כבוד קדושת ס"ת לא חשו קדמונינו לחוש לבייש העניים בזה, שוב נתיישבתי דלא צרכינן לדברי התוס' יו"ט בזה, דלפי האמור יקשה מה שאנו רואים בכל יום בביהמ"ד שכל אחד לובש טלית של מצוה והעשירים עושים כמין טוויה של כסף על ראש הטלית שקורין עטרה וכן באמצע הטלית וכו' והעניים אין להם שום עטרה, [ועי"ש שמביא גם ראה מהקופסאות של האתרוגים] ומסיק אלא דבעל כרחך דלא הי' גזירה אלא במביא דורון, כגון במביאין מתנות לסעודת האבל הנזכר, על כן במביאין בכורים בכלי כסף שפיר הקשה התוס' יו"ט דהו"ל לגזור שלא לבייש העניים כיון שמביאין הביכורים לדורון לביהמ"ק וכן כל כיוצא בזה שנותן הדבר שמונח בתוך הכלי לאחרים בזה גזרו, משא"כ העושה בשלו כגון בטלית שכל אחד לובש טלית שלו, [וכן באתרוג שכל א' יש לו אתרוג בפ"ע ומביאו לביהמ"ק לצאת יד"ח] בזה לא שייך הגזירה, וא"כ הכי נמי בנידון דידן בס"ת אף שהוא מוליכה לביהמ"ק אינה נתונה לרבים, רק שהוא שלו ממש וכמ"ש בפתי תשובה (יו"ד סימן ע"ר סק"ג) בשם גדולי המחברים והו"ל, כמו המביא אתרוג לביהמ"ק בכלי של כסף שבדאי אין קפידה עכ"ל.

ובספר בית אריה מקשה גם קושיא זאת מאי שנא ביכורים מבית האבל, ומתירץ כעין זה דמשום זה קלי ואנוהו להדר מצות ה', דאל"כ אף אתה אמור לא יאגדו העשירים לולביהם בהגמוניות של זהב כי היכא דלא לתביישו העניים אלא זה אינו דכל דאית ביה משום זה קלי ואנוהו אין לעשות תקנה עכ"ל.

שו"ת צבי תפארת (סימן לו) מהרה"ק בעל דרכי תשובה זצ"ל

ששון יום טוב

הנפק"מ בין מה שאדם נידון בר"ה, לשאר זמנים

מטעמת מהביאור הנפלא "ששון יו"ט" שבהוצאתנו - המבאר דברי התו"ט

וקשיא לי כיון שאדם נדון בר"ה, ודאי על כל המאורעות שלו דנין אותו. על תבואתו, ופירותיו, ושאר עסקיו, וכיון שכן הכל נדון בראש השנה. וניחא לי (פי' שנתיישב לי) שג' דברים אלו נדונים לכל העולם בכללותו (כמה גשם ירד במשך השנה לכל העולם, וכמה תבואה ופירות תוציא הארץ). בשלשה זמנים אלו השנויים במשנתנו, וילפינן הכי מדאמרה תורה לצבור שיביאו במקדש בזמנים הללו דברים שמרצין עליהן כל אחד אחד בזמנו. אבל בראש השנה כל באי עולם עוברין לפניו אחד אחד וגוזרים עליו חלקו מדברים הללו.

והטעם שנדון האדם בר"ה. דבשלמא ג' דברים הללו כל אחד נדון בזמנו, כדאמר שהפסח זמן תבואה כו', אבל ר"ה מה נשתנה. אלא טעמא אי כמ"ד בתשרי נברא העולם, כלומר נברא האדם ביום הששי לימי בראשית, והוא ר"ח תשרי, ובו ביום סרח אדם הראשון ונדון לרחמים, לפיכך קבעו הקדוש ברוך הוא לכל בניו שידונו בו ביום לרחמים, כדאימא במדרש בפסיקתא. ואי למ"ד בניסן נברא העולם, י"ל לפי שביום הכיפורים נתרצה הקדוש ברוך הוא למשה בדבר העגל, קבע לתחלת החדש עד יוה"כ לימי הדין. כל זה מדברי הר"ן (ג' ע"א מדפי הר"ף):

שנאמר היוצר יחד וגו'. פי' הר"ב ה"ק היוצר, והוא הקדוש ברוך הוא. רואה יחד כו', ע"כ. הכי מפרשין לה בגמרא (נח.), ופי' רש"י ואקרא דלעיל מיניה קמהדר דכתיב (תהלים ל"ג, י"ד) ממכון שבתו השגיח אל כל יושבי הארץ, ועל יושבי הארץ אלו קאמר (פסוק ט"ו) היוצר יחד לבם וגו', פי' היוצר אותם, השגיח יחד את לבם ע"כ. ולהכי נסיב ליה תנא להך קרא, לומר שאע"פ שעוברין כבני מרון בדקדוק גדול, מ"מ כולן נסקרין בסקירה אחת.

וזה שכתב הרמב"ם: והנגלה מזה המאמר מבואר כאשר תראה אבל הנסתר ענינו קשה מאד בלי ספק ע"כ. כי האדם אי אפשר לציירו שני הפכים בנושא אחד, בזמן אחד, שיעברו אחד אחד ויהיו נסקרים בסקירה אחת. אבל כמו שא"א להשיג מהותו יתברך ויתעלה זכרו וצח, כך א"א להשיג השגחתו וסקירתו, שאם היינו משיגים דרך השגחתו כבר היינו משיגים עצמותו, וזה אי אפשר בשום פנים.

לבקשת רבים מקוראי הגליון, מביאים אנו טעימה מהפירושו הנפלא "ששון יום טוב" המבאר את דברי רבינו התוס' יו"ט - בשילוב תיבות הביאור בתוך דבריו.

בחרנו להגיש בפני הקוראים פירוש על דברי רבינו במסכת ראש השנה (פרק א' משנה ב) - הקשורים לענינא דיומא - ל" יום קודם החג של ראש השנה הבעל"ט.

יש לציין שמפאת קוצר היריעה הבאנו רק את הפירוש המשולב בתוך התיבות, ורק מקצת מתוך ההערות המחכימות המעטות את הפירוש, ויותר ממה שכתוב כאן מבואר ומפורט בספר עצמו, ישמע חכם ויוסף לקח - ללמוד בספר עצמו - בבחינת אותיות מחכימות, וימצא נופת צופים וכל טעם.

בראש השנה נידונין כל באי עולם

שינו במשנה מסכת ראש השנה (פרק א משנה ב): בארבעה פרקים העולם נידון בפסח - על התבואה. בעצרת - על פירות האילן. בראש השנה - כל באי העולם עוברין לפניו כבני מרון שנאמר (תהלים ל"ג) היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם. ובחג - נידונין על המים.

בראש השנה כו'. מדברי קבלה למדנו דביום הדין המיועד נידון כל באי עולם על כל ימות השנה דכתיב (דברים י"א, י"ב) מראשית השנה ועד אחרית שנה. ודרשין מראשית השנה נדון מה יא בסופה. וילפינן דיום הדין באחד בתשרי הוא, מדכתיב (תהלים פ"א, ד') תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגינו איזהו חג שהחודש מתכסה בו, הוא אומר זה ר"ה, וכתיב (שם פסוק ד') כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב, הרי שחג ראש השנה הוא יום המשפט לה'. וכדאימא בגמרא בפירקין (דף ח' ע"א). ושלשה פרקין אחריני לפנינן להו מדאמרה תורה וכו' (כמ"ש הר"ב).

הוצים אתם לטעום תוספות טעים ביו"ט?

הבעל"ט
משניות
תוס' יו"ט
המבואר

על מסכת

יומא • סוכה • ביצה

ראש השנה • תענית
מגילה • מועד קטן • חגיגה

ציורים להסברת מולד הלבנה וחידושה למס' ר"ה
קיצור כללי טומאה וטהרה והמסתעף למסכת חגיגה

מדור מיוחד

סיפורים נפלאים לרגל היארצייט של רבינו החל בו' אלול

ישועות ונהמות | בזכות הזהירות מלשוחח בשעת התפילה

הנהג הנבחר

אני גר באשדוד ומתפרנס כנהג הסעות. מנהג יפה עשיתי לי, ועומד בו בכל תוקף - לכבות את הפלאפון בשעת התפילה.

יום אחד, בשעת ערב מאוחרת, אני מקבל הזמנה להסעה למחרת בבוקר לשדה התעופה. למחרת אני יוצא לדרך עם הלקוח שלי, זה מספר לי, כי הוא ניסה לתפוס אותי בשמונה בערב אך לא הצליח.

נו, בוודאי, אמרתי לו. בשמונה בערב התפללתי מעריב והטלפון היה מכובה.

"יודע אתה לאן אני טס?" המשיך הנוסע שלי, "לאירופה, לצינו של בעל התוספות יום טוב. תדע לך שאחרי שלא ענית לי, התקשרתי לנהג אחר וקבעתי אתו שהוא יסיע אותי, אלא שלאחר זמן התחרטתי על הזמן שקבענו, וביקשתי להקדים את זמן היציאה, שעה שאותו נהג כבר היה תפוס עם נסיעה אחרת. לכן, מאוחר יותר ניסיתי שוב להשיג אותך, ואכן אנחנו נוסעים עכשיו יחד".

התרגשתי מאד. בעל התוספות יום טוב הרי הרעיש עולמות בענין השתיקה בעת התפילה, ואף חיבר 'מי שברך' מיוחד למקפידים על כך. הרגשתי בזה הארה משמים, שדווקא אני נבחרתי להסיע יהודי לכיוון צינו של בעל התוספות יום טוב, זכותו תגן עלינו.

ראיתי בזה חיזוק למנהגי, לכבות את הפלאפון בבית הכנסת.

(גל' השגחה פרטית פר' יוחי תש"פ)

האברך "הגוסס" פקה את העיניים!

הסיפור הראשון אירע ביום ההילולא של רבינו ה"תוספות יו"ט", ליד צינו הק'. (ו' באלול תשע"ח, ערב ר"ה תשע"ט) - כך מספר הרב מאיר מיכאל גרינוואלד שליט"א, נסעתי עם כל החתימות של אנשים שהתחייבו להיזהר מדיבור בשעת התפילה, שמספרן כבר היה (במשך 3 שנים) בסביבות 50.000 אנשים, מאחר שאין ביכולתי לקרוא חמישים אלף שמות, אני מניח את הדפים עם השמות על הקבר, ומבקש שכל הנוכחים יתפללו לזכות החותמים.

באותו זמן הביא לי מישהו עוד כ-700 חתימות, שחתמו אנשים לזכות אברך, שכבר היה במצב כמעט קריטי, ומשפחתו כבר עמדה מסביב למיטתו. ואת השמות האלו כן קראנו, שם אחר שם.

כשהיינו באמצע קריאת השמות, צלצל הפלאפון והגיעה שיחה מא"י. בישרו לנו, שהאברך "הגוסס" פקה את העיניים! לאחר זמן מה, בהדרגה, השתפר מצבו להפליא ועבר לשיקום וכמעט הבריא. הרי לנו, שה"מי שברך" של ה"תוספות יו"ט" משפיע ישועות גדולות גם בימינו.

ולהלן הסיפור השני: ניגש אלי בחור, וסיפר שאחיו היה במצב קשה מאד, ושכב בטיפול נמרץ כשהוא מונשם כל הזמן, מאחר שלא היה יכול לנשום בכוחות עצמו. כשקורה אסון במשפחה ר"ל, רבים מתעוררים לקבל על עצמם קבלה. בני המשפחה של אותו בחור קיבלו על עצמם לא לדבר בתפילה.

ביום הארבעים התחיל החולה לנשום בכוחות עצמו. ברוך ה', המצב השתפר עד שחזר הביתה בריא.

לא חבל לחכות שח"ו יקרה משהו, ואז לקבל קבלות? בואו נקבל על עצמנו עכשיו, מרגע זה ממש, להיזהר ביותר מלדבר בשעת התפילה, ונזכה לשמירה ולשפע של טובה וברכה.

בואו נברר לעצמנו, מה הקשר בין נשימה לזהירות מדיבור בתפילה? בכתבי האר"י הקדוש מובא, שאדם החולה באיבר גשמי, צריך לתקן את האיבר הרוחני שכנגדו. מהיכן אדם נושם, משרוק נעל או מהאוזן? אדם נושם דרך האף והפה. כאשר הפה הרוחני מתוקן, מתוקן כנגדו גם הפה הגשמי, מתוקנת הנשימה.

(כבוד בית ה')

הגליון מוקדש לזכות נכדת רבינו - מרת מ. בת מ"מ תתי' וכל צאצאי'
זכותו הגדול של רבינו זיע"א שיומא דהילולא דיליה חל החודש בו' אלול
תגן עליה ועל צאצאיה עד עולם, וברכות שמים מעל יחולו על ראשם.